

21. yüzyılda eczacılık nereye gidiyor?

Aylin Acar Sancar

1980'de Ankara doğdu. 2002'de Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu. 2006 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Eczacılık İşletmeciliği ve Mevzuatı yüksek lisans programından mezun oldu. Eylül 2006'dan bu yana Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları Yöneticiliği Ana Bilim Dalı'nda lisansüstü çalışmalarına devam etmektedir. Şubat 2006'dan bu yana Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Uygulama Eczanesi'nde eczacı olarak çalışmaktadır. 2005 yılından beri Türk Eczacıları Birliği Eczane Teknisyeni Eğitimi Projesi'nde Halkla İlişkiler Modülü koordinatörlüğü yapmakta ve aynı modülde etkin iletişim dersleri anlatmaktadır.

Günümüzde, en sık duyduğumuz kelime ikililerden birisi arz-talep'tir. Eğer talep varsa, bu talebi karşılamak üzere girişimlerde bulunulur. Talebi doğuran da ihtiyaçlardır aslında. Belki biraz felsefik bir bakış açısıyla düşündüğümüzde, meslekleri var eden, varken fonksiyonlarını değiştirmeye ve bazen de bu fonksiyonların yitirmeye başlanmasına sebep olan da, zaman içerisinde talebin şu veya bu nedenden ötürü değişmesidir.

Bu yazıda eczacılık mesleğinin varlık nedeninden, dününden, bugününden ve olası yarından bahsetmek istiyorum. 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'da yapılacak değişikliklerin ve genel sağlık sigortasının, eczacılık mesleğine etkileri, geri ödeme sisteminin eksiklikleri, klinik eczacılığın Türkiye'de uygulanıp uygulanamayacağı gibi birtakım sıcak tartışmaların yapıldığı bugünlerde belki de gözden kaçan

bir bakış açısıyla durum değerlendirmesi yapmaya çalışacağım.

Eczacılık mesleğinin neden var olduğunu anlayabilmek için, insanlık tarihinin başlangıcından bugüne kısa bir zihin turu yapmakta fayda olacağını düşünüyorum. Şu bir gerçek ki, insanoğlu "hastalık" diye bir kavramla karşılaşmamış olsaydı, ne tıp, ne eczacılık, ne hemşirelik, ne diş hekimliği ne de diğer sağlık branşlarıyla tanışmış olacaktı. Hastalık varlığı, insanların, toplumların ve hatta bütün canlıların "tedavi ihtiyacı" duymasına neden olmuştur. Tedavi ihtiyacı, paralelinde, bu ihtiyacı karşılayacak kişilere ve mesleklerle olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

Önceleri, din adamları, tapınakların bahçelerinde yetiştirdikleri bitkilerle veya doğanın sunduğu birtakım maddelerle (örneğin; kurbağa pislisiği) insanları tedavi etmeye çalışmışlardır. Sonra, bu işin uzmanlarına ihtiyaç duyulmuştur. Zamanla, hastanın hastalığının teşhisi konusu birinci sıraya oturmuş ve tıp bilimi

gelişmeye başlamıştır. Hekimler, hem hastalığın teşhisini koyup hem de gerekli tedaviyi uygulayabilmek için çeşitli ilaçlar hazırlamaya başlamışlardır. Sonra, tedavi sürecinde kullanılan ilaçların ayrı bir uzmanlık gerektirdiği anlayışından yola çıkılarak eczacılık diye meslek üretilmiştir.

Takdir edersiniz ki, meslekler de üretildikleri şekliyle yaşamaya devam edemezler, günün şartlarına ayak uydurmak zorunda kalırlar. Zorundadırlar diyorum çünkü eğer günün gereklerini yerine getirmezlerse silinip gitmeleri, yok olmaları için hiçbir engel yoktur. Böylece, belki de tekrar vurgulanması gereken en değerli, en önemli nokta, bu mesleğin varlık nedenini, amacını iyi saptayabilmenin gerekliliğidir.

Örneğin, 1953 doğumlu 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un ilk maddesinde tanımlanan şekliyle; eczacılık, "eczane, ecza deposu, ecza dolabı, galenik, tıbbi ve ispençiyari müstahzarat ihzar veya imal etmek

veyahut bu kabil resmi veya hususi müesseselerde mes'ul müdürlük yapmaktır" mıdır acaba? Evet, eczacılık bu maddede bahsi geçen şeyleri yapmaktır. Ama, sadece bunları yapmak yeterli midir? Bunları yaparken aslında yapmak istenen nedir?

Çok açık ve net bir ifadeyle belirtebilirim ki, eczacılık en temelinde halk sağlığına hizmet etmek için vardır. Aynı zamanda eczacılık, eczacıların, eczanede veya başka yerlerde, mes'ul müdürlük yapmaları vesilesiyle halka en iyi hizmeti verebilmek, hastaların tedavilerini sağlamak ve hatta hasta olmayanların da hasta olmalarının önlenmesini en yüksek faydayla sürdürebilmek için vardır.

Konuyu daha da somutlaştırabilmek için Prof. Dr. Turhan Baytop Hoca'mın dilinden Türkiye'de eczacılığın gelişimini izlemekte fayda olduğunu düşünüyorum:

"Türkiye'de bugünkü anlamda ilk 'eczahane'lerin açılmaya başladığı XIX. yüzyılın başlarında eczahanelerde ancak 2 hazır ilaç (Tiryak ve Melisa ruhu) bulunuyor ve hakikaten etkili madde miktarı da bir düzineyi aşmıyordu.

1850'li yıllardan itibaren, tedavi alanında kullanılan hazır ilaç adedi büyük bir hızla artmaya başlamıştır. Hazır ilaçların kazandığı büyük itibar, hekim reçetesi uyarınca özel ilaç hazırlayan eczacının işini azaltmış ve buna bağlı olarak da mali sıkıntıya düşmesine neden olmuştur.

Hazır ilaçların, tedavi alanına egemen olmasının beklenen bir sonucu olarak, eczacının 'ilaç yapma' görevi 'ilaç satma' şekline dönüşmüştür. Bu değişikliğe bağlı olarak da, ilaç ilkel maddesi ve ilaç hazırlama laboratuvarı olan 'eczahane'nin adı, bir ilaç satış yeri olan 'eczane' şeklini almıştır."

Peki eczacılık, bugün nerede, ne durumda, 1923'ten bu yana yaşantısına durağan bir şekilde mi devam ediyor? Hayır, daha önce de ifade edildiği üzere eczacılık mesleğinde de sürekli bir değişim söz konusu.

Örneğin, son elli yıl içinde, eskiden tedavisi mümkün olmayan pek çok hastalığa etkili olan ilaçların tıbbi kullanıma girmesi, kullanıma giren ilaçların daha etkili ve güvenilir olan yenileriyle sürekli olarak geliştirilmesi, hastalığın ve hastanın durumuna göre ilacın akılcı ve doğru bir seçiminin gereğini ve önemini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda, eczacılara, toplumun değişik kesimlerinden gelen bireylerin çeşitli sağlık sorunlarına, doğru ve tarafsız bilgiler sunmak suretiyle bu bireylere hasta odaklı danışmanlık yapmanın yanı sıra, ilaç kullanımının hastanın yararına ve akılcı bir biçimde gerçekleşmesine yardımcı olmak gibi önemli görevler düşmektedir.

Diğer taraftan, bilimsel çalışmalar da eczacıların hastaların tedavi sürecinde yer almalarının, ilaç kaynaklı hataların önlenmesini sağlamak suretiyle tedaviyi kolaylaştırması, tedavinin etkililiğini ve hastaların yaşam kalitesini artırması bakımından önemli olduğunu göstermektedir.

O zaman, eczacılık mesleğinde bugünün gereklerini yerine getirebilmek için, bu mesleği temel amacı yitirmeden halk sağlığı yararına sürdürebilmek için adına ne dersiniz deyin, ister klinik eczacılık, ister farmasötik bakım, ister olması gereken eczacılık, ister mavi eczacılık, ister pembe eczacılık, ister ekosele eczacılık hiç fark etmez yeni açılımlar geliştirmemiz gerekmektedir.

Öyleyse bu durum değerlendirmesinin sonucunda, bugünün koşullarında, eczacıların ve hatta sağlık takımının üyeleri olan beyaz önlüklü diğer mesleklerin de dümeni, daha önce, Amerika, İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri tarafından keşfedilmiş bir adaya çevirmeleri gerekmektedir. Bu adada eczacı; en temel amacı halk sağlığı olan sağlık profesyonellerinden oluşan takım içerisinde, ilacı en iyi tanıyan, bilen, ilaçla ilgili her konuda yeterli donanıma sahip kişi olarak yer almaktadır.

Akıldan çıkarılmaması gereken, ülkemiz dışındaki bahsi geçen bu ülkelerin adayı keşif nedeninin, rüzgârın onları oraya götürmesi olduğudur. İlginç olansa, Türkiye'de bu adanın farkına varanların, dümene asılarak, hatta dümeni tersine çevirmek isteyenlere inat veya "burada biraz dinlenelim, hava güzel nasıl olsa" diye ısrar edenlere rağmen zorla adaya varmaya çalışmalarıdır.

Ancak, bu demek değildir ki gelişmiş olan ülkeler kendilerini her zaman rüzgâra bırakacak. Biz de gelişmekte olan bir ülke olarak onları bir adım geriden takip ederek eğer gittikleri yer güzelse dümene asılacağız. Belki bir gün, başka şeylerle uğraşmak yerine asıl var oluş amacımızı ve aslında nereye varmaya çalıştığımızı düşündüğümüz gün, biz de kendimizi bir rüzgâra bırakabilir ve daha önce hiç keşfedilmemiş, bizim dışımızdakilerin de gelmek isteyeceği bir adaya varabiliriz.

Bu durumda, eczacılık mesleğiyle ilgili veya aslında bütün mesleklerle ilgili gerekli yasal düzenlemeleri yaparken veya eğitim sistemimizde değişiklikler yaparken akılcı bir tutum izlemeli, sadece politik amaçlarla değil, neden-sonuç ilişkilerini göz önünde bulundurarak daha da önemlisi ülkemiz ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik maliyet etkili çözümler üretmeliyiz.

Bu çözümleri üretmekle kalmayıp uygulamaya koymalı ve sürekli olarak geri-bildirimler alınmasını sağlamak suretiyle

Hazır ilaçların, tedavi alanına egemen olmasının beklenen bir sonucu olarak, eczacının 'ilaç yapma' görevi 'ilaç satma' şekline dönüşmüştür. Bu değişikliğe bağlı olarak da, ilaç ilkel maddesi ve ilaç hazırlama laboratuvarı olan 'eczahane'nin adı, bir ilaç satış yeri olan 'eczane' şeklini almıştır."

değerlendirmesini ve gerekirse yeniden düzenlenmesini garanti altına almalıyız.

Sonuç olarak, eczacılık mesleği, bugünlerde sürekli yaşadığı devrimin ötesinde bir devrimin eşiğindedir. Bu devrimin, amaca yönelik yapılması umuduyula...

Kaynaklar

Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun, Kanun No: 6197, Kabul Tarihi: 18.12.1953, Resmi Gazete Yayın Tarihi: 24.12.1953, Sayı: 8591.

Baytop T., Eczahaneler Eczaneye Türkiye'de Eczaneler ve Eczacılar (1800-1923), Gökhan Akçura (ed.), Faik Yolaç Ofset Basım, İstanbul, 1995.

Acar A., Yeğenoğlu S., "Eczaneler İşletme mi Sağlık Kurumu mu?", Güncel Eczacılık Dergisi, 148, 46-47, 2006.

Blix H.S., Viktil K.K., Moger T. A., Reikvam A., Characteristics of drug-related problems discussed by hospital pharmacists in multidisciplinary teams, Pharm World Sci, 28 (3), 152-8, 2006.

Kaboli P.J., Hoth A.B., McClimon B.J., Schnipper J.L., Clinical pharmacists and inpatient medical care: a systematic review, Arch Intern Med, 166 (9), 955-64, 2006.

Sanghera N., Chan P.Y., Khaki Z.F., Planner C., Lee K.K., Cranswick N.E., Wong I.C., Interventions of hospital pharmacists in improving drug therapy in children: A systematic literature review, Drug Saf, 29 (11), 1031-47, 2006.

Boddy C., Pharmacist involvement with warfarin dosing for inpatients, Pharm World Sci, 23 (1), 31-5, 2001.

Ito M.K., Role of the pharmacist in establishing lipid intervention programs, Pharmacotherapy, 23 (9 Pt 2): 41S-47S, 2003.